

Б. Травен

СЪКРОВИЩЕТО НА СИЕРА МАДРЕ

София, 2023

B. TRAVEN

The Treasure of the Sierra Madre

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Огняна Иванова, превод, 2023

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1260-0

Б. ТРАВЕН
СЪКРОВИЩЕТО
НА
СИЕРА
МАДРЕ

Превод от английски
Огняна Иванова

СЪДЪРЖАНИЕ

БЕЛЕЖКА ЗА АВТОРА	
Б. ТРАВЕН – ВЕЛИКИЯТ МИСТИФИКАТОР	7
ПЪРВА ГЛАВА.....	11
ВТОРА ГЛАВА	57
ТРЕТА ГЛАВА	66
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА.....	81
ПЕТА ГЛАВА.....	90
ШЕСТА ГЛАВА	95
СЕДМА ГЛАВА.....	103
ОСМА ГЛАВА	109
ДЕВЕТА ГЛАВА.....	119
ДЕСЕТА ГЛАВА	129
ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА.....	136
ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА.....	149
ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА	173
ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА.....	195
ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА.....	199
ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА	205

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА	232
ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА.....	236
ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА.....	242
ДВАЙСЕТА ГЛАВА.....	252
ДВАЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА.....	263
ДВАЙСЕТ И ВТОРА ГЛАВА.....	271
ДВАЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА.....	279
ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА.....	292
ДВАЙСЕТ И ПЕТА ГЛАВА.....	306
ДВАЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА.....	319

БЕЛЕЖКА ЗА АВТОРА

Б. ТРАВЕН – ВЕЛИКИЯТ МИСТИФИКАТОР

САМОЛИЧНОСТТА НА ПИСАТЕЛЯ Б. ТРАВЕН, чието име понякога е изписвано „Бруно Травен“, занимава литературните среди от публикуването на първите му творби преди повече от сто години, та чак до наши дни. Тогава, в началото, се появили напълно несъстоятелни легенди, че под псевдонима Б. Травен пише заселилият се инкогнито в Мексико Джек Лондон, скалъпил историята за своето самоубийство, или знаменитият писател и журналист Амброуз Биърс, предпочел да напусне САЩ и установил се в латиноамериканската държава.

Преди много десетилетия на български са издадени три от произведенията на автора: „Берачи на памук“, „Корабът на мъртвите“ и „Бунтът на бесените“. Книгата му „Съкровището на Сиера Мадре“ е била написана през 1927 г. През 1948 г. нашумява направеният по нея американски филм на режисьора Джон Хюстън, с Хъмфри Богарт в главната роля.

Според Британската енциклопедия авторът е роден в Чикаго американец, който приема мексиканско гражданство. Според други е немец по произход, осъден като анархист, избягал от затвор в Германия и укрil се в Мексико. Според съпругата му, дала интервюта за него и признала връзката си с писателя едва след смъртта му, той твърдял, че е роден в Сан Франциско, но тя добавя, че го е казал, защото това не може да се провери – при голямото земетресение през 1906 г. изчезват всички архиви на града. Някои заявяват обаче, че писателят говорел английски с немски акцент – разбира се, ако говорещият изобщо е бил той. От интервютата с жена му остава впечатлението, че авторът и на нея не е доверил историята си – тя казва, че доколкото знае, той бил имал „поне десет

живота“. Не е ясно дали Б. Травен е движил деловите си отношения с издатели и филмови компании посредством подставени лица, или го е правил сам, но под чуждо име. Когато издател поискал негова снимка, той му пратил снимка на голяма група хора, на чийто гръб пишело: „Аз съм един от тях.“ В последните години след множество проучвания все повече хора започнали да смятат, че подозираните за истински съществуващи лица, но и фантомни личности Б. Травен, Торсван, Хал Кроувс и Рет Марут са един и същ човек; че реално съществуващият някога притежател на мексикански паспорт на името на Травен Торсван всъщност е бил писателят, известен като Б. Травен.

Каквато и да е истината, талантливите книги на Б. Травен продължават да се четат като несравнимо впечатляващи произведения, чиито сюжети се развиват в една отдалечена от Европа част на света и са пълни с авантюризм, хумор, екстремни преживявания и хуманизъм.

Забележителни остават думите на автора, които той казал на съпругата си: „По-свободен съм от всеки друг човек. Свободен съм да избира родителите, които искам да имам, родината, която искам да имам, и възрастта, на която искам да бъда.“

Огняна Иванова

Само съкровището, което според човек не струва
усърдните му усилия, е истинското съкровище,
за което мечтае цял живот. Бляскавото съкровище,
което търси денонощно, лежи заровено
от другата страна на ей онзи хълм.

ПЪРВА ГЛАВА

1.

Пейката, на която седеше Добс, не я биваше. Една от дъските беше счупена, а съседната дъска така се бе изкривила, че да седиш на нея се оказваше истинско наказание. В този миг на Добс изобщо не му хрумваше мисълта дали заслужава наказанието, нито дали то му е наложено несправедливо. Щеше да забележи, че му е неудобно, само ако някой го бе попитал как се чувства. Ала никой, разбира се, не си направи труда да му зададе този въпрос.

Прекалено много го занимаваха други мисли, за да обръща внимание как е седнал. Точно тогава търсеше решение на един вековечен въпрос, каращ толкова много хора да забравят всичко, което ги заобикаля, както и всички мисли, освен „Как бих могъл в момента да се сдобия с малко пари?“

Ако човек има някакви пари, по-лесно му е да си осигури още, като инвестира малкото, с което разполага, в някакъв доходоносно изглеждащ бизнес. Трудно е обаче да забогатее, ако самият той няма и цент.

Добс нямаше нищо. Всъщност притежаваше по-малко от нищо, защото нямаше дори хубави дрехи. Понякога хубавите дрехи могат да послужат като скромнен фонд за началото на едно начинание.

Всеки, който има достатъчно сериозно намерение да се труди, със сигурност ще си намери работа. Само че не отивайте при онзи, който ви казва това, защото той няма какво да ви предложи, нито познава човек, знаещ къде има свободно работно място. Точно това е причината да ви даде, обзет от братска любов, толкова щедър съвет – и да покаже колко малко познава света.

Добс бе готов да прекарва с количка тежки камъни по десет часа на ден, ако някой му предложеше, но дори да се появеше такава възможност, щеше да е последният, който би могъл да я използва при наличието на стоици чакащи, пък и коренните жители щяха да бъдат с предимство, а чужденецът да е на опашката, ако изобщо се стигнеше до него.

Хвърли поглед към ваксаджията на площада, за да види как върви работата му. Той имаше висок железен стол. Изглеждаше доста примамливо, макар че на удобното място не седеше никой. И в тази дейност конкуренцията бе голяма. Десетина или повече хлапаци, на които не им беше по джоба да имат столове, се стрелкаха като невестулки по площада в търсене на клиенти. Попаднаха ли на минувач, чиито обуца не бяха лъснати до блясък, тичаха подире му, докато той, за да се отърве, не се предадеше, и тогава отново лъскаха обувките му. Обикновено с тази работа чевръстите момчетата се занимаваха по двама; всяко лъскаше една от обувките, а заплащането си поделяха. Хлапетата носеха сандъчета и малко столче, едва ли не с размерите на длан, на което сядаха, докато работят. Добс пресметна, че въпросните съоръжения сигурно струват три песо. Значи в сравнение с него децата, инвестирали средства, бяха капиталисти. Но начинът, по който преследваха клиентите, бе достатъчно доказателство, че изкарването на прехрана не е толкова лесно.

Дори ако разполагаше с три песо, за да купи необходимия инвентар, за ваксаджийство и дума не можеше да става, защото той нямаше как да лъска обуца заедно с местните жители. Никога бели мъже не бяха опитвали да тичат по площада и да викат „Вакса, господине?“. Добс по-скоро би умрял. Един бял можеше да седи в дрипи на пейка на площада, гладен до смърт; можеше да проси и да се унижава пред друг бял; можеше да извърши кражба с взлом или друго престъпление, и никой нямаше да го намрази за това, все така щяха да го смятат за един от тях. Ала вземеше ли да лъска обувки на улицата, или да проси от тукашните жители нещо друго, освен вода; започнеше ли да разнася кофи с ледена лимонада, продаваща се на чаша, тогава щеше да падна по-ниско и от най-изпадналия кореняк и щеше да умре от

глад. Подир това никои бял нямаше да му даде работа, а местните щяха да го смятат за извънредно нежелана конкуренция. Хлапациите щяха да ритат кофите му и да разливат лимонадата, а ако той намереше чифт обувца, които да лъсне, всички ваксаджийчета щяха да го наобиколят и да го дразнят с груби подигравки и непристоен език, така че клиентът да си тръгне, преди чепиците му да бъдат лъснати.

Мъж с бели дрехи се приближи и седна на стола, а ваксаджията се зае със светлокафявите му обувки.

Добс стана от пейката, отиде бавно до тях и каза няколко думи на мъжа в бяло, който, почти без да го погледне, бръкна в джоба си, извади едно песо и му го подаде.

За миг Добс остана слисан – не повярва на очите си. После се върна на пейката. Не беше очаквал кой знае какво, не и повече от десет сентаво. Погали монетата в джоба си. Какво можеше да направи с това съкровище? Да обядва и да вечеря по веднъж? Или да вечеря два пъти? А може би да си купи десет пакета цигари „Артиста“? Или да изпие пет чаши кафе с кифла – или „пан франсез“, както казваха тук – към всяка чаша?

След като поразмишлява усилено, той стана и след няколко пресечки стигна до хотел *Осо Негро* – „Черна мечка“.

2.

У дома не биха обърнали внимание на „Осо Негро“. Дори и тук, в Мексико, където добрите хотели са рядкост, не можеше да бъде сметнат за приличен. Представляваше просто един евтин пансион, и толкова. Петролният бум бе в разгара си, така че отсядането на добро място струваше скъпо. Понеже треската се разпространи хиляда пъти по-бързо, отколкото можеха да бъдат построени хубави хотели, малко от съществуващите имаха такава слава, а притежателите им бяха готови да поискат от десет до петдесет долара за мизерна стая, обзаведена само с прост креват, скърцащ стол и клатеща се маса. Гостът можеше да се надява най-много на добре опъната мрежа против комари, изцяло покриваща леглото, както и да си взема студиен душ по всяко време на денонощието.

В лявата част на партера на хотел „Осо Негро“ имаше магазин, собственост на арабин, предлагащ обувци, ботуши, ризи, сапун, парфюми, дамско бельо и всякакви музикални инструменти. В дясната се помещаваше друг магазин, където се продаваха шезлонги, претенциозни месингови легла, матраци, фотоапарати, пистолети, пушки, муниции, книги за откриване на петрол и направата на кладенци, ракети за тенис, часовници, американски вестници и списания, автомобилни части и фенерчета. Собственикът на този магазин беше мексиканец, говорещ английски сравнително добре – факт, който той рекламираше по цялата витрина.

Между двата магазина се простираше дълъг коридор, водещ до патиото – вътрешния двор на хотела. Входът към него можеше да се затваря откъм улицата с много тежка врата, но тя оставаше отворена и денем, и нощем.

На по-горния етаж на сградата имаше четири стаи, гледащи към улицата, и четири – към двора. Човек трудно би си представил по-бедни стаи, но въпреки това никоя не можеше да бъде наета за по-малко от дванайсет долара на вечер, и то без баня. Хотелът разполагаше само с две помещения с душ, при това със студена вода. За топла не бяха и чували. Двата душа трябваше да обслужват всички гости. Често тези приспособления не работеха, понеже снабдяването с вода бе ограничено. Тя се разнасяше главно от улични търговци, натоварили своите *бурос* – дребни магарета – с бензинени тенекии от по пет галона.

На посетители даваха само две вътрешни и две външни стаи на втория етаж; другите четири бяха заети от собственика на хотела и неговото семейство. Собственикът – испанец – никога не се показваше. Оставяше цялата работа на служителите си.

Истинският бизнес не идваше от стаите, които понякога стояха празни със седмици, защото цената, въпреки търсенето, се смяташе за пладнешки грабеж – гостите успяваха да изтърпят дървениците не повече от две часа, преди да отидат да прекарат остатъка от нощта другаде. Собственикът обаче не смъкна цената, а мерки против насекомите вземаше само от време на време. След поредната война с тях деветдесет на сто от гадините се чувстваха по-щастливи от преди.

Основният бизнес на хотела идваше от вътрешния двор, където настанените не се интересуваха нито от дървеници, нито от мебели, а единствено от цената на леглото.

Около патиото бяха подредени бараки, направени от възможно най-евтините дъски, вече пострадали от времето, счепени или прогнили. За покрив отчасти им служеше гофрирана ламарина, отчасти – насмолена хартия, изцяло подгизнала. Повечето врати висяха само на една панта и никога не се затваряше плътно. Нищо в бараките не оставаше скрито. Над всяка врата беше изрисувана с черна боя различна фигура, играеща ролята на отличителен знак.

В бараките имаше нарове, сложени по-близо един до друг, отколкото в полеви лазарет по време на война. На всеки бе закована табелка с номера му. Тези дървени легла имаха по два чаршафа, за които се предполагаше, че трябва да са бели, чисти и без дупки – предполагаше се. Освен това разполагаха и с тънко одеяло. Едва ли бе възможно да се намери такова, което да не е надупчено в по-голямата си част. И понеже всички одеяла бяха тъмни на цвят, не ставаше ясно дали са били прани поне веднъж, откакто са излезли от фабриката. На всеки нар имаше и малка възглавница, твърда като цепеница.

Светлината и въздухът влизаха през вратите и през множеството цепнатини в дъските. Въпреки това въздухът в бараките винаги беше застоен и не миришеше много приятно. Почти всички дъски на пода бяха изпочупени, а земята под тях – понякога разкаляна, понякога суха – винаги бе пълна с плъхове, скорпиони, отровни черни паячета и стоножки.

Патиото бе оградено с постройки от всички страни, така че изобщо не се проветряваше, а и слънцето не можеше да проникне дори когато се намираше точно над двора. Проклетите нужници не бяха много по-добри от онези в окопите.

Към неприятната атмосфера се добавяше и гъстият пушек от огъня, който по цял ден и до късно през нощта гореше в средата на вътрешния двор. За гориво се използваше всичко на света, което може да пламне, включително скъпани обувки и сух оборски тор. На този огън един китаец изваряваше пране в стари тенекии от бен-

зин. В допълнително наета барачка в най-отдалечения край той, заедно с четирима свои съотечественици, си беше направил пералня. При положението, създадено от треската за злато, това носеше големи доходи и собственикът на хотела получаваше определена част от печалбата.

Антрето на хотела, играещо ролята на фоайе, бе досущ като коридора. Вляво, точно преди да се излезе на двора, се намираще офисът на управителя. Той си вършеше работата през прозорче, отворено към коридора. През друго прозорче пък можеше да наблюдава всичко, ставащо в патиото, и да следи дали някой наемател не ползва по-добро легло от онова, за която е платил.

По-голямата част на помещението бе заета от огромни полици, на които, зад телена мрежа, имаше натрупани до тавана кутии, чанти, сандъчета, торби, куфари, пакети и чували. А в стаичка зад офиса, свързана с него с врата, която никога не се затваряше, се виждаха още полици, пълни с принадлежности на гостите. Никой гост не рискуваше да отнесе имуществото си в бараката, където спи.

На тези рафтове, усърдно пазени от хотелския служител, се намираща не само вещи на наемателите, но и на клиенти, които нямаша пари, за да останат повече от една нощ, или на такива, които след една платена нощ отиваха да спят по пейките, в някое кътче край доковете или под дърветата на речния бряг, където никой хотелиер не искаше такса за преспиване, но пък се случваше да бъде убит човек, разполагащ само с трийсет сентаво.

Платеше ли поне за една нощ, гостът смяташе, че е в правото си да остави своя багаж на грижите на хотела. Ако му дотрябваше риза, панталон или каквото и да е друго, идваше, търсеше торбата или вързопа си, изваждаше нужното и връщаше останалото на грижите на управителя. Управителят никога не знаеше със сигурност дали даден човек все още живее тук, но беше прекалено учтив или безразличен, за да попита. Настъпваше ден, когато някой имаше нужда по една или друга причина да промени бързо климата. А като нямаше пари за влак или за кораб, налагаше се да разчита на безплатните средства за придвижване, с които разполага по рождение. Обаче когато вървеше пеша, не можеше да носи торбата или куфара си – не и в тропиците, къ-

дето автостопът не съществува. Днес можеше да е в Бразилия, в Аржентина или в Хонконг, или пък костите му да се белеят някъде край Венецуела или Еквадор. На кого му пукаше, по дяволите? Можеше да е посечен, умрял от жажда, изяден от ягуар или ухапан от змия. Каквото и да се е случило със собственика, хотелът продължаваше да се грижи добре за багажа му.

Ала идваше ден, когато на полиците вече не можеха да се поместят всички торби, сандъци, раници и чанти на някогашните гости, и нямаше дори инч празно място за вещите на новодошлите. Тогава собственикът на хотела нареждаше да се направи основно почистване.

Никога не бяха давали разписки – от такъв хотел не можеше да се очаква подобен лукс. Имаше торби с етикети, на които бе изписано името на притежателя им. На други се виждаха печати на компании превозвачи, на кораби или на хотели в Испания, Мароко или Перу, по които собственикът ги разпознаваше. На някои вързопи името на притежателя беше изписано с тебешир или молив. Често се случваше той да не може да си вземе багажа, защото бе забравил под какво име го е предал на управителя, а междувременно се е подвизавал под няколко други за по-голямо удобство.

На много от куфарите и сандъците обозначителните бележки бяха паднали, бяха ги откъснали или, ако са били много мазни, ги бяха изяли плъховете. Имената, изписани с тебешир или молив, бяха изчезнали. Често служителят забравяше да попита за името, или пък човекът бе дошъл пиан и не си спомняше как се казва. Тогава на багажа му изписваха само номера на нара, който е получил, а гостът, разбира се, тутакси го забравяше, ако изобщо го бе запомнил.

Трудно можеше да се каже колко дълго са били съхранявани някои вещи. Администрацията на хотела пресмяташе по слоя прах, който ги покрива, от колко месеца са там. С този метод за преценка рядко се допускаха грешки.

В присъствие на управителя хотелиерът отваряше багажа и пакетите и ги преглеждаше за ценности, които да прибере като заплащане за съхранението. Най-често намираще само парцали и боклуци, защото ни-

кой, притежаваш нещо стойностно, не отсядаше в хотел „Осо Негро“, а ако го стореше, не оставаше повече от една нощ.

Парцалите бяха давани на хора, които се навъртаха наоколо и молеха за тях. В този свят няма риза, панталони или обувца, които да са толкова износени, та някое човешко същество да не каже: „Дайте ми ги! Вижте моите! Благодаря ви, сър!“ Защото никои човек не е чак толкова беден, та друг да не се смята за по-беден от него.

3.

Добс нямаше куфар; не носеше дори мукавена кутия или хартиен плик. При наличието на такива щеше да се чуди какво да прибере в тях. Всичките свои притежания държеше в джобовете на панталоните си. От месеци не беше обличал нито жилетка, нито сако. Отдавна нямаше такива дрехи. Пък и не се нуждаеше от тях. Сака тук имаха само чуждестранните туристи или мъжете, стремящи се да направят добро впечатление. Сакото тук беше като нийоркчанин, който има цилиндър на главата, но не и пари да си вземе такси.

Добс се изправи пред прозорчето на управителя. На перваза беше оставена пръстена кана с вода – общата кана за ползване от гостите. В стаите и в бараките беше забранено да се внася вода. Ако човек ожаднееше, трябваше да стане от леглото си и да отиде до гишетото, за да пие. Опитните наематели, особено онези, които често ожадняваха, си пълнеха с вода шише от текила за през нощта. Управителят, който денем вършеше работата на обслужващ персонал, беше младок на не повече от двацет и пет – нисък и много слаб, с дълъг и тънък нос, с изпити страни и хлътнали, заобиколени от тъмни кръгове очи. Страдаше от малария и имаше прежълтяло лице със зеленикави сенки по него. Изглеждаше така, сякаш всеки миг ще се спомине. Грешно впечатление, господа, защото този мъж можеше да ступа всеки корав моряк, отворил плювалника си повече, отколкото управителят смяташе за редно. Работното му време беше от пет сутринта до шест вечерта, когато на смяна застъпваше нощният администратор. Тогава

младият мъж отиваше на площада и го обикаляше петдесет пъти, за да се упражни физически.

Хотелът беше винаги отворен и служителите имаха много работа. Не оставаше и половин час денем или нощем, в който да не се налага да вдигнат някой гост, за да иде на работа. Тук отсядаха малко туристи; най-често това ставаше погрешка и като се връщаха у дома, те разказваха колко мръсно място е републиката.

Клиенти бяха преди всичко работници, или наети някъде, или свободни, както и моряци, изгонени или избягали от корабите. Сегиз-тогиз се появяваше по някой богаташ, който до предната седмица е бил милионер, но е фалирал, защото петролните му кладенци са пресъхнали или изобщо не са били разработени. Като цяло наемателите бяха пекари, майстори, павиращи улици, нощни пазачи, готвачи и келнери в кръчми, както и вестникарчета. Голяма част от тях имаха професии и занаяти, които не могат да се наименуват лесно, нито да се обяснят с няколко думи. Много от гостите можеха да си наемат стая при някое семейство или в пансион, където щяха да спят по-добре, без да са непрекъснато в компанията на всякакви крадци, мошеници, играещи на карти и на зарове, бездомници, скитници и авантюристи – такива хора също живееха в хотела, докато си плащаха. Единственото класово различие се определяше по отговора на въпроса дали човек може, или не може, да плати за един нар. Десетки почтени работници живееха тук постоянно, защото хотелът беше спечелил доверието им, че ще събуди когото трябва навреме за работа. Мъжете предпочитаха да пребивават сред измета от пет континента, вместо да рискуват и да изгубят службата си, като закъснеят за работа.

И двамата администратори се справяха добре. Непрекъснато пристигаха нови гости, а старите си тръгваха. Всеки час – и денем, и нощем – се появяваха нови лица. Идваха и си отиваха бели, черни, кафяви, жълти и червенокожи; млади и стари; ниски и високи. Длъжностните лица обаче никога не допускаха грешка. За всеки, минаващ край прозорчето, дежурният тутакси разбираше дали е платил, или не е платил. Ако имаше съмнения, поглеждаше в регистъра, а

после проследяваше къде ще влезе мъжът. Понеже бараките нямаша ключалки, и нужда от ключове нямаше. Всеки, достатъчно хитър, можеше да се промъкне в някоя барака и да си легне там. Но двамата служители бяха с толкова голям опит, че моментално разпознаваха лицето на госта, сещаша се с какво име се е записал, кой номер е на рът му, колко е платил и дали всички подробности съвпадат.

Нацепени дъски отделяха няколко стаи със стари, разнебитени легла от другите стаи. Там беше толкова тясно, че до креватите имаше само една стъпка празно място, където гостите да се съблекат. Тези малки клетки бяха наемани от мъже, които водеха със себе си своите жени. Услугата струваше по едно песо на човек.

Две бараки изрично се пазеха за жени клиентки. И техните врати нито се заключваха, нито се затваряха добре. Наемаха ги главно момичета, работещи в ресторантски и хотелски кухни. Независимо от факта, че нощем всеки можеше да се вмъкне в женските помещения, а останалата част от „Осо Негро“ бе пълна с всевъзможни типове, там момичетата се намираха в по-голяма безопасност, отколкото в много хотели, претендиращи за морал. Гостите, които се прибираха пияни, никога не тормозеха момичетата. Неписан закон за хотела, а и за мъжете, отсядащи там, беше, че всеки, който се опита да навреди на някое от момичетата, до зазоряване ще се прости с живота. Мъжете не се приближаваха до женските стаи дори за да гледат през процепите на дъсчената стена. Жените бяха единствените клиенти с мрежи против комари на леглата; останалите наематели трябваше да минат и без мрежи.

Много от гостите живееха там от две, три или дори от пет години. Ветераните обикновено се настаняваха в ъглите на бараките, където ношуваха, и така се радваха на известно уединение, което липсваше на другите. Тук се чувстваха по-свободни, отколкото в пансионите, защото можеха да идват и да си отиват, когато пожелаят. Нямаше хазайка, която да им задава въпроси и подир това да смята, че е неин дълг да им досажда с личното си мнение за нравственост и провинения.

В бараките нямаше килери или каквито и да е гардероби. Клиенти, настанили се в средата на помещението, оставяха ве-

щите си на някой почупен стол или ги връзваха с канап за долната част на нара си. Мъжете, разположили се в ъглите или наредили наровеите си до стената, закачаха дрехите си на пирони. Други ги държаха в дървени сандъчета под леглата си. Имаше и такива, които провесваха имуществото си на пирони, а после го покриваха с чували и го овързваха с канап на кръст, така че един крадец да се затрудни да измъкне чифт панталони или риза от купа с дрехи.

Кражбите бяха рядкост. Всеки, тръгващ си с пакет, беше оглеждан от управителя толкова зорко, че ако беше мошеник, хвърляше пакета и побягваше. Никой крадец, отседнал там, не се боеше от полицията или от затвора. Боеше се, при това ужасно, от побоя, който щеше да отнесе, ако го хванат. Стигаше управителят да извика на патиото, където винаги – и денем, и нощем – се мотаеха двајсетина гости. Те отвеждаха крадеца в една от бараките и му изнасяха там проповед, която правеше толкова силно впечатление на тялото и ума му, че през идните седем дни мъжът не можеше нито да си мръдне пръста, нито да примигне, без да простене. Проповедите се оказваха толкова ефективни, че хотелът гарантираше липсата на всякакви кражби през следващите два месеца.

Само ветераните оставяха вещите си в бараките, докато ходеха на работа. Саката, панталоните и ризите им бяха толкова добре познати на администраторите, че беше почти невъзможно някой да си тръгне, облечен в крадени дрехи, без да го хванат.

В стаята на управителя имаше малко „писалище“, както и сейф, където прибираха ценностите на клиентите: пари в брой, документи, часовници, пръстени и инструменти. Сред тях имаше всякакви съоръжения, използвани от геолози, топографи, златотърсачи и рудокопачи, както и револвери, пистолети, пушки, а на стената са виждаха риболовни принадлежности – или оставени на съхранение, или покриващи нощувките.

По ъглите и на тесни лавици, на ръка разстояние от администратора, имаше струпани десетки малки пакети, мукавени кутии и книги. Бяха предадени на съхранение и обещаваха да си ги потърсят след час-два. Повечето обаче си оставаха там завинаги. Собствениците

на някои от тях сигурно се намираха в другия край на света, защото, ако един безработен се окажеше на доковете точно когато на някой кораб, вдигащ котва, не достигаха един-двама моряци, мъжът потегляше с него, без да прибере пакетите и инструментите си. Един теодолит* нито става за ядене, нито може да се продаде дори за двайсет долара, след като всички прекупвачи и заложни къщи са пълни с теодолити. Да си намериш работа обаче означава да имаш храна, така че един мъж би бил истински глупак, ако не остави инструментите, риболовните принадлежности или оръжията и изпусне шанса си да се качи на кораб, където ще се уреди да яде три пъти дневно.

Полица с малки прегради беше пълна с писма за гостите. Купища писма, много от тях от майка, съпруга или любима, лежаха покрити с дебел слой прах. Хората, към които бяха адресирани, можеше вече да не са между живите, да работят някъде далече в джунглата, за да прочистват някоя местност за нови петролни полета, да са на плаване в Китайско море или да помагат на болшевиките в построяването на работническа империя, без да имат време да помислят, че авторите на писмата може да си изплакват очите за заблудения си син.

Онова, което управителят и администраторът наричаха „писалище“, всъщност беше малка и очукана клатеща се маса. На нея се намираха регистърът, няколко писма и вестници, мастилица и перодръжка. Всеки гост трябваше да се запише като напомняне, че се намира в цивилизована страна, а не сред индианско племе. Вписваха само фамилията му, номера на бараката и на нара, и сумата, която е платил. Всяка друга информация за госта – националност, професия, месторождение – не беше важна за хотела или за полицията, откъдето никога не проверяваха регистъра, за да видят дали в него не са записани неверни данни. В града нямаше излишни длъжностни лица, а само там, където администрацията е повече от необходимото, принуждават хората да казват в полицията всичко за личните си дела.

---

* Геодезически уред за измерване на ъгли. – Б.р.

4.

Добс отиде до прозорчето, монетата от едно песо издрънча на масата и той каза:

– Добс, за две нощи.

Администаторът взе регистъра и написа: „Джобс“, защото не чу добре името, а беше прекалено учтив, за да попита повторно. И каза в отговор: „Седма стая, второ легло.“ „Стая“ означаваше барака, а „легло“ – нар.

Добс изсумтя нещо, което можеше да означава „Добре, братко!“ или може би „Цуни ме сети се къде, тъпако!“. Беше гладен и трябваше да хване дивеч или да улови риба... Но рибата не кълавеше. Тръгна подир мъж с бял костюм и му прошепна нещо, но мъжът дори не го погледна, а само му подаде един тостон – сиреч половин песо.

С тези петдесет сентаво Добс побърза да влезе в един китайски ресторант. Китайските заведения са най-евтините в Мексико, но съвсем не са най-мръсните. Официалният обяд отдавна бе приключил, но в тях човек можеше по всяко време да получи обед, наречен *комида корида*. Ако е отминало времето и за този обед, яденето се нарича *сена*, което значи „вечеря“, колкото и да показва часовникът на катедралата.

Понеже знаеше, че може да си плати храната, Добс накара китаеца да остане без дъх. Каквото и да му сервираха, той го заменяше с нещо друго, като за пореден път се наслаждаваше на приятното чувство да караш безжалостно някой да тича.

После отново мина с тежки стъпки по площада, като междувременно използваше клечка за зъби. Седна на една пейка и остана да седи, докато не усети, че му се пие кафе. Доста дълго вървя по улиците, но без успех, докато най-после не получи сребърна монета от мъж в бяло – отново петдесет сентаво.

„Свети крепки, явно имам късмет с господата, облечени в бяло“, рече си той.

Прекоси площада до мястото, намиращо се най-близо до доковете на пътническите лайнери и товарните кораби. Там имаше сладкарница, която не се нуждеше от стени, врати или прозорци, тъй като целогодиш-

но беше отворена двацет и четири часа в денонощието.

Поръча си кафе. В стъклената чаша имаше най-вече горещо мляко с кафе, сипано отгоре му. Донесоха му и два резена бял хляб, замесен с мляко. Подслади кафето си с четвърт фунт захар. Когато келнерът сложи на масата вода с лед, Добс погледна ценоразписа, залепен на стената, и извика:

– Бандити такива! Значи сте вдигнали цената на това смрадливо кафе с още пет сентаво?

– Разходите по поддръжката се увеличиха – отвърна му келнерът, дъвчещ клечка за зъби. – Вече не ни е възможно да го продаваме по петнайсет *фиеро*.

Всъщност Добс нямаше нищо против цената. Просто искаше да се възмути, тъй като всеки платежоспособен клиент смята, че това е негова право.

– Върви по дяволите! Няма да купя никакви лотарийни билети! – извика той на едно хлапе, което през последните пет минути размахваше билети под носа му.

Малкият търговец, босоног и по скъсана риза и парцаливи памучни панталони, не му обърна внимание. Беше свикнал да му подвикват.

– Това е държавната лотария на щата Мичоакан, сеньор – обясни детето. – Голямата печалба е шейсет хиляди песо.

– Чупка, бандит такъв! Не купувам билети! – каза Добс и потопа хляба си в кафето.

– Билетът струва само десет песо, сеньор, сто процента печели!

– Непрокопсанико, нямам десет песо!

– И така става, кабалеро – рече момчето. – Тогава си купи четвърт билет. Това прави две песо и половина.

Добс изгори устните си, докато пиеше кафето на големи гълтки. Това го ядоса и той изрева:

– Върви по дяволите и не се връщай! Ако не ме оставиш да си изпия кафето на спокойствие, ще лисна тая чаша с вода право в лицето ти!

Момчето не помръдна. Биваше го да търгува; клиентите му бяха ясни. Всеки, седнал на бара в испанска сладкарница по това

време на следобеда, който пие огромна чаша кафе и има за ядене две парчета млечен хляб, положително разполага със средства. Човекът със средства винаги иска да ги има в повече, като ги печели лесно, и следователно беше подходящият купувач на лотарийни билети.

– Защо не вземеш една десета билет, сеньор? Ще ти продам десетата за едно сребърно песо.

Добс взе чашата с вода и я плисна в лицето на хлапака.

– Не ти ли казах, досадно пале, че ще го направя, ако не ме оставиш на мира?

Момчето се засмя, избърса водата от лицето си и отупа дрипавите си панталони. Хората забогатяваха от лотария, винаги – един на двацет хиляди, но то знаеше от опит, че е по-сигурно да продава лотарийни билети, отколкото да ги купува и да чака печалбата. Прие безплатната баня просто като първия знак, че влиза в търговски отношения с Добс.

Добс плати питието и получи ресто от двацет сентаво. Като забеляза това, детето каза:

– Сеньор, купи си една двацета от монтерейската лотария. Една двацета струва само двацет сентаво. Печалбата е пет хиляди песо в брой. Ето, вземи отрязъка. Със сигурност ще ти донесе хубава, кръгла сума, и номерът е чудесен. Като събереш цифрите, получава се тринайсет. Няма по-добър номер, който да купиш. Не може да не е печеливш.

Добс претегли на ръка монетата от рестото. За какво щеше да я използва? За още кафе? Не му се пиеше повече кафе. За цигари? Не искаше да пуши. В момента му харесваше вкусът на кафето, останал на езика му; пушенето убива всеки по-фин вкус. Каза си, че лотарийният билет е хвърлени на вятъра пари, но пък нали парите ту ги има, ту ги няма? Да се чака тегленето на лотария му се видя забавно. Винаги е добре за душата, ако човек се надява на нещо. До тегленето имаше само три дни.

– Добре, бронзов дяволе! – каза той. – Дай ми една двацета, та да не се налага да гледам повече мръсната ти физиономия и проклетите билети!

Малкият търговец откъсна една двацета от билета и я подаде на Добс.

– Това е *ун нумеро екселенте*, чудесен номер, сеньор – повтори той. – Със сигурност печели.

– Щом печели със сигурност, защо, да му се не види, ти не вземеш билета? – попита Добс едновременно подозрително и шеговито.

– Аз ли, сър? Не ми е по джоба да участвам в лотария. Нямам пари за това – каза момчето.

Взе сребърната монета, захапа я, за да провери истинска ли е, и завърши:

– *Мучас грасиас!* Хиляди благодарности, сър. Пак ела някой друг път. Винаги продавам печеливши билети, все късметлийски номера са. *Буена суерте*, късмет!

И хлапето хукна като млад заек подир някакъв нов клиент, когото току-що бе мярнало.

Добс прибра билета в джобчето за часовник, без да гледа номера. После реши да иде да поплува.

5.

Имаше много път до мястото, където се слизаше на реката. Тази зона, изглежда, бе свърталище на всички пристанищни скитници. Когато Добс пристигна, във водата бе пълно с мексиканци, индийци и бели, намиращи се на неговото социално равнище. Никой не беше с плувки. По-нагоре в реката имаше и момичета, също без бански костюми, придружени от младежи, които да внесат по-голямо оживление в преживяването.

По високите хълмове, оформящи речния бряг на изток, бе разположен жилищният квартал на пристанището. В красиви и модерни едноетажни къщи от американски тип живееха със семейства си американците, англичаните и холандците, работещи за петролните компании. Тази част бе построена много ниско, само някой и друг метър над морското равнище, така че горещината в нея бе задушаваша, защото дотам рядко стигаше бризът, идващ от морето. А колониите на заможните чужденци по хълмовете покрай източния бряг на реката по цял следобед, а и нощем, се радваха на хладен ветрец. Най-желаните къщи за следобеден чай и бридж бяха онези в края на хълмовете, откъде-

то се виждаше реката. Дамите, идващи на чаено парти в района, си носеха бинокли, защото, разбира се, не можеха да слязат до реката и да се присъединят към къпещите се дори и много да им се искаше. По тази причина гледаха с бинокли мъжете и момичетата, които се къпеха без бански. Това им беше толкова интересно, че и за миг не им минаваше през ума да играят бридж. Може би по тази причина кварталът се наричаше *Колония Буена Виста*, което значи „Красив изглед“.

Къпането в тропиците винаги е нещо хубаво. Така Добс си спестяваше дващест и петте сентаво за набързо взет душ в „Осо Negro“ – душ, продължаващ само трийсет секунди. За още трийсет секунди трябваше да се плащат нови дващест и пет сентаво, защото водата беше скъпа.

В тази река обаче къпането не носеше пълно удоволствие. Дъното ѝ беше тинесто и гъмжеше от раци подкова. Тези грамадни членестоноги се отнасяха зле с всеки крак, дръзнал да навлезе в обителта им, и не един от къпещите се се боеше, че може да се прибере у дома с един пръст на краката по-малко.

На това място реката се разливаше като устие и тъкмо там седяха ловците на крабове. Само индианците и по-бедните мексиканци се занимаваха с лов на раци, защото се изискваше колосално търпение. За стръв използваша месо: колкото по-вмирирано беше, толкова по-добра стръв ставаше от него. Закрепваха го на дълго въдичарско влакно и го хвърляха във водата. Краболовецът оставяше месото да потъне в калта и не го помръдваше няколко минути. После се залавяше да издърпа влакното толкова бавно, колкото са способни само индианците. Много време минаваше, преди да го изтегли на ниския бряг. Измъкваше рака, наричан тук *хайба*, вкопчил щипци в стръвта, за да не изпусне желаното месо, и го хващаше. Нямаше как да се познае дали на стръвта има или няма закачен краб. Често измъкваша по дващест пъти влакното, преди да хванат някой екземпляр. Понякога животното надхитряше човека и откачаше стръвта, вместо да се вкопчи в нея. Търпеливите краболовци, които се трудеха от изгрев до залез-слънце, си докарваха доста пари, защото ресторантите плащаха добре за този вид раци, чието месо се смята за деликатес.

Докато гледаше как ги ловят, Добс преценяваше дали има възможност да припечели нещо така, но скоро му стана ясно, че това не е работа за него. Отраснал в шумен индустриален американски град, той не притежаваше дори малко от търпението, толкова нужно за това занимание. Сигурно щеше да хваща по един екземпляр на три седмици.

6.

На връщане той вървя почти три мили до града. Беше изгладнял от плуването и ходенето, затова отново тръгна на лов. Дълго време нямаше дивеч, който да пада от изстрелите му, и се наложи да преглътне много проповеди и дори съвети за безработните, както и гадни подмятания за чуждестранните безделници, които тормозят почтените граждани. Гладният не е в състояние да обръща голямо внимание на такива приказки, а чувството, че просията не подобава на един достоен американец, отива по дяволите, ако човек трябва да яде.

Накрая видя мъж в бяло, пресичащ площада по посока на кино „Алкасар“, и си помисли: „Днес ми върви с мъжете в бяло; ще опитам и с този.“

И спечели. Още петдесет сентаво.

Приключил с вечерята и след като си отпочина добре на пейка на площада, Добс си каза, че не би било лошо, ако имаше в джоба си дребни пари за всеки случай, защото човек никога не знае какво го очаква. Тази великолепна мисъл му хрумна, когато отново видя мъж, който бавно вървеше по отсрещната страна на улицата – мъж в бяло.

Без всякакво колебание той го доближи и си каза молитвата. Жертвата му си бръкна в джоба и извади половин песо. Добс протегна ръка за монетата, но човекът, хванал я с пръсти, каза иронично:

– Ей ти, чуй ме! Не си спомням някога да съм се сблъсквал с подобно нахалство. Няма човек на света, който да ме накара да повярвам в твоята история!

Добс стоеше, напълно смаян. Дотогава не беше срещал никой, който да му говори по този начин. Обикновено в отговор

чуваше няколко заядливи думи. Почуди се какво да прави. Да чака или да бяга? Виждаше тостона, което го караше да се чувства сигурен, че монетата рано или късно ще се окаже в собствената му ръка. Остави мъжа да изпита удоволствие от изнасянето на проповед като малка отплата за дадените пари. Помисли си: „Да получа петдесет сентаво за изслушването на проповед може да са трудно спечелени средства, но поне са пари в брой.“ Затова остана да чака.

– Този следобед ми каза – продължи мъжът, – че още не си обядвал, затова ти дадох едно песо. Когато те срещнах за втори път, каза, че не можеш да си платиш ношувката, затова ти дадох половин песо. Два часа по-късно отново те срещнах и ти ми каза, че не си вечерял и си гладен. Пак ти дадох петдесет сентаво. Може ли най-учтиво да те попитам за какво пък сега ти трябва пари?

Без да се замисля, Добс изтърси:

– За закуската утре сутрин, господине.

Мъжът се засмя, даде му петдесетте сентаво и каза:

– Това е последната монета, която ще получиш от мен. Ако желаш да ми направиш услуга, от време на време ходи при някой друг. Ще ти призная, че взе да ми досаждаш.

– Ще прощавате, господине – рече Добс, – но изобщо не схванах, че през цялото време сте били вие. Не видях лицето ви, гледах само ръцете ви и това, което ми давате. За пръв път ви поглеждам в очите. Но имате думата ми, сър, че повече няма да идвам при вас. Извинете ме.

– Нищо особено не се е случило, недейте да роните сълзи. А за да е сигурно, че няма да забравите обещанието си, ето ви още петдесет сентаво, за да обядвате утре. Обаче нека ви е ясно, че отсега нататък трябва на всяка цена да се помъчите да живеете без моя помощ. От мене – толкова! – отсеке господинът и си тръгна по пътя.

Когато остана сам, Добс си каза: „Е, този кладенец пресъхна, и то завинаги. Късметът с господата в бяло свърши. Да погледнем в друга посока!“

Беше стигнал до заключението, че може би ще е по-добре, ако напусне пристанището и отиде във

7.

Същата нощ в хотела се видя с друг американец, който възнамеряваше да се отпрати към Туспан, но не можеше да си намери компания за пътуването.

Щом чу вълшебната дума „Туспан“, Добс прегърна идеята да иде с Мултън до петролните полета, където можеше и да се случи нещо.

Не беше лесно да се стигне до града без никакви пари. Половината път дотам представляваше шосе, на което понякога случайно се появява автомобил. Другата половина бе голямо езеро, а моторниците нямат обичая да услужват на търсещите безплатен превоз. Човек или си плаща, или остава на брега.

Разбира се, лагуната можеше да се заобиколи, но всъщност трябваше да се върви без път, при което се губеха две седмици. Така обаче получаваша възможност да посетят множество петролни полета, затова двамата мъже избраха да се придвижват по-дълго време, и то по сушата.

Отначало трябваше да стигнат до другия бряг на реката, което щеше да струва по двайсет и пет сентаво на човек. Предпочитаха да спестят тези пари за нещо по-добро, затова изчакаха ферибота от Уастека, който взеше безплатно. Фериботът прекосяваше реката тогава, когато се натовари достатъчно. Предназначен беше най-вече за служители на компанията и семействата им.

Добс и Мултън тръгнаха на сутринта, след като пиха по чаша кафе и хапнаха малко сух хляб. Когато стигнаха до ферибота, попитаха капитана кога смята да тръгне през реката, а той отвърна, че сигурно няма да е готов преди единайсет, така че не им оставаше друго, освен да чакат.

Тази част от речния бряг беше оживено място. Двайсетина моторни лодки и петдесетина лодки с гребла чакаха клиенти, за да ги прекарат на отсрещната страна, а големите петролни търговци и други бизнесмени, готови да платят специални суми, бяха

превозвани от бързоходни корабчета. Работниците, а също така дребните и амбулантните търговци, трябваше да чакат, докато не се появи лодка, вземаща обичайната такса за превоз. Мястото приличаше на панаир, защото чакащите пазаруваха плодове, храна за обед, ризи, цигари, оръжие, муниции, железарски стоки и кожени изделия.

Лодките и фериботите се движеха денонощно. На другия бряг на реката беше работната ръка, а от тази – мозъкът. На този бряг бяха банките, седалищата на петролните компании, скъпите магазини, игралните зали и кабаретата. На другия бряг кипеше тежък труд, а тук, в града, хората си отпочиваха от работата. На отсрещната страна на реката на практика петролът беше без пари. Онази цена, на която се продаваше на пазара, се определяше тук. Петролът, също като златото, не струва нищо в естествения си вид. Получава стойност едва след обработка и превозване там, където е нужен.

През реката бяха прекарвани стотици милиони долари – не на монети или в банкноти, дори не и на чекове. Често се съхраняваха, с кратки описания и цифри, в някоя тетрадка. Участък земя, струвал вчера две хиляди долара, днес струваше петстотин хиляди. Заслуга за това имаше геологът, заявил, че на това поле със сигурност ще бликнат десетина кладенеца. На другата седмица същият участък може да се търгува за петстотин долара, а действителният му собственик да не е в състояние да си купи обяд за петдесет сентаво в китайско ресторантче, защото други шестима геолози са заложили репутацията си да докажат, че полето е сухо като стара рамка за картина. А два месеца по-късно има вероятност да се окаже, че участъкът не може да бъде купен за по-малко от двайсет и пет хиляди долара в брой.

8.

Беше пладне, когато Добс и Мултън стигнаха до отсрещния бряг, край който имаше танкери от всички краища на света, заминаващи или пристигащи. По крайбрежието се виждаха наредени огромни цистерни, собственост на десетина различни петролни компании.

Панаирът на този бряг беше дори по-оживен, отколкото на отсрещната страна, и имаше по-голямо разнообразие, защото дребните търговци, които въртяха бизнес тук, обслужваха не само местното население, но и командния състав и моряците на корабите, хвърлили котва. Продаваха се не само папагали и маймуни, но и кожи на пуми, а и ягуари, както и гущери. Моряците можеха да отнесат някое от продаваните животни у дома си и да се хвалят пред девойките как са преследвали и убили ягуар, за да вземат малкото му като подарък за любимата си.

Въздухът дразнеше дробовете, защото бе пълен с отровни изпарения, изпуснати от рафинериите. Беше парлив, затрудняващ дишането и много неприятен; това, че хората непрекъснато се давеха, бе знак колко много пари се печелят. Общите работници вземаха по петнайсет песо на ден, а както американците, така и мексиканците харчеха по пет хиляди на нощ, без да се замислят за какво отиват, защото на следващия ден щеше да има нови купища банкноти. Несъмнено това щеше да продължи още двеста години. Защо тогава да се безпокои човек? Да изхарчим всичко, докато пръскането на припечеленото става лесно и е приятно.

По-надолу по реката бяха кръчмите, кабаретата и дългите редици от бараки, където момичета с крещящи дрехи и още покрещящ грим чакаха приятелите си – моряци, офицери и други от екипажа. Накъдето и да погледнеше човек, чуваше песни; всичко бе любов и океани от алкохол. Майката рядко можеше да бъде със сина си моряк, за да го контролира. Има пътувания, които е най-добре моряците да предприемат сами.

Нещо хрумна на Мултън, когато видя наоколо толкова много морски вълци, на чиито кораби се вее червен флаг, означаващ, че товарят петрол. Каза:

– В тази част на света е пладне. Какво ще кажеш да скокнем на ей оня танкер? Може пък да дават обед. Мога да поема един обед, драги!

Двама мъже без ризи или моряшки шапки стояха пред продавач на плодове и се опитваха да разберат цената на бананите, за да си купят. Мултън веднага се изправи до тях и попита:

– Здравсти, морски! Какво става? На кое корито сте?